

Permanente Vorming
PRAKTISCHE THEOLOGIE

2011-2012

Bezoek ook onze website: www.theopraxis.eu

Aan wie interesse heeft om in het pastoraat actief te worden of zich op dat terrein verder wil bekwaamen, biedt het Academisch Centrum voor Praktische Theologie van de faculteit Godgeleerdheid, K.U.Leuven een aantrekkelijk vormingspakket in de praktische theologie aan. Met deze (na-)vorming richt het Centrum zich tot pastores-in-opleiding, priesters, parochie-assistenten, diakens, pastoraal werkenden en vormingswerkenden.

- U wenst zich bij te scholen door het volgen van een studiedag of module → zie deel I: Initiatieven permanente vorming praktische theologie
- U verlangt zich te vormen of verder te bekwaamen in de praktische theologie en een getuigschrift te behalen → zie deel II getuigschrift in de praktische theologie

Organisatie:

De stuurgroep praktische theologie, hierin bijgestaan door de medewerkers van het Academisch Centrum voor Praktische Theologie, staan in voor de planning, sturing, begeleiding en evaluatie van de initiatieven.

Verantwoordelijken voor de vorming:

Annemie Dillen (voorzitter stuurgroep praktische theologie), Marcel Broesterhuizen, Joris Geldhof, Thomas Knieps, Axel Liégeois, Didier Pollefeyt (leden stuurgroep praktische theologie) en Anne Vandenhoeck (supervisor en wetenschappelijk medewerker Academisch Centrum voor Praktische Theologie).

Voor meer informatie:

Annemie Dillen, Voorzitter Stuurgroep Praktische Theologie, Sint-Michielsstraat 6, 3000 Leuven, tel.: 016/32 84 01, Annemie.Dillen@theo.kuleuven.be

Als u over een diploma van licentiaat of master in de Godgeleerdheid en godsdienstwetenschappen beschikt, vraagt u de brochure aan: “Master in de gespecialiseerde studies in de godgeleerdheid en godsdienstwetenschappen/optie praktische theologie: academische pastoraatsopleiding”.

De startvergadering “praktische theologie” gaat door op **dinsdag 27 september 2011, van 16 tot 18 uur, in de Romerozaal (Collegium Veteranorum 02.10), Sint-Michielsstraat 4, 3000 Leuven.**

DEEL I: INITIATIEVEN PERMANENTE VORMING PRAKTISCHE THEOLOGIE

Het Academisch Centrum voor Praktische Theologie richt zich met de permanente vorming praktische theologie tot al wie actief is in het pastoraat en zich verder op academisch niveau wenst te vormen en te professionaliseren. De permanente vorming wordt ingericht in overleg met de andere vormingsverantwoordelijken voor het pastoraat in de Vlaamse kerk enerzijds, en met pastores uit de verschillende pastorale werkvelden anderzijds. Je kunt uit dit aanbod een eigen vormingsprogramma samenstellen met het oog op verdere professionalisering. Ben je bijvoorbeeld geïnteresseerd in het volgen van één of meerdere studiedagen of wens je een module te volgen? Heb je nood aan supervisie (individueel of in groep) of wens je graag wat theologie te studeren. Dit is mogelijk.

1. STUDIEDAGEN

- In het academiejaar 2011-2012 worden 2 hele en 2 halve studiedagen aangeboden. Ze gaan telkens door in Maria Theresiacollege, de kleine aula (auditorium 00.15), Sint-Michielsstraat 6, 3000 Leuven (tenzij anders wordt aangegeven).
- De prijs per hele studiedag bedraagt € 25, per halve € 15.
- Er worden attesten van deelname uitgereikt aan de deelnemers.
- Informatie: www.theopraxis.eu.
- Inschrijving: Bij voorkeur online via www.theopraxis.eu. De inschrijving is in orde als u zich akkoord verklaart met de algemene voorwaarden voor de Permanente Vorming van de K.U.Leuven, die u terugvindt via volgende link: <http://www.avnet.kuleuven.be/lll/pv/Docs/Verkoopsvoorwaarden>

THEMA'S

Contemporary religious art in Europe

Verantwoordelijke en moderator: Hans Geybels

Donderdag, 10 november 2011

9.00u – 17.00u

Inhoud

Religion and spirituality have made a deep impact on art throughout history. This is the result of the fact that throughout history man has continuously sought to express himself through both art and religion. Early cultures used 'artwork' to worship divine beings, and in the Middle Ages, 'artwork' was used to canonize religious themes and spiritual leaders. During the Renaissance period, painted images began to gradually move away from society's spiritual ideologies and become more and more individual. Art lays bare our realities, and religion opens our experience up to God. Think of the Christian church structure, with its cross-shaped nave and transept, its wealth of sign and symbol and story in stained glass, stone and wood carving, and the very design of the church building itself. Art was seen as a vehicle for expressing the glory of God. Art and religion were truly married. With the Enlightenment, art and religion began to split apart in European and Western culture. "Art is the daughter of the divine," stated Rudolf Steiner in the 1920s. Most art lovers today would assume that Steiner's opinion belongs to the past. Art was once the daughter of the divine, but in the 20th century the once-dutiful daughter became independent, even ignoring her religious heritage. Art became a purely aesthetic activity. Some feel sorry about this evolution, but it certainly created new perspectives on the relations

between art and religion. In this expert seminar, we consider several aspects of the relationship between art and Christianity in Western Europe. Are there any criteria to speak of religious art? Is there such a thing as religious art? How do Catholic church authorities deal with contemporary art? The abuse of religious symbols in Western Art ...

Doelgroep

This seminar is intended for all those interested in religious art works in Europe

Programma

Het volledige programma kan online geraadpleegd worden via www.theopraxis.eu

Inschrijving

You can subscribe by sending an email to Angeline.DeMoor@theo.kuleuven.be and to depose € 25 to the following account 734-0066603-70 of the KULeuven. Please note the clearly structured number 400/0004/63215.

The registration is ok if you agree to the terms of the Continuing Education of the KULeuven, which you can find via this link:

<http://www.avnet.kuleuven.be/III/pv/Docs/Verkoopsvoorwaarden>

Meer info

Voor verdere informatie of de folder met het volledige programma, gelieve contact op te nemen met Annemie Dillen, Angeline.Demoor@theo.kuleuven.be, 016/32.84.01.

De drie sacramenten van de christelijke initiatie: ondersteboven? Historische, theologische en pastorale perspectieven

Verantwoordelijke en moderator: Joris Geldhof en Didier Pollefeyt

Vrijdag, 16 december 2011

9.00u.-13.00u.

Inhoud

De crisis van het cultuurchristendom en het verder kiemen van de idee van de permanente initiatie als basis van de kerkvorming voor morgen noopt opnieuw tot een reflectie over de initiatiesacramenten, hun betekenis, hun verhouding en hun inbedding in het geloofsleven van de kerk.

Het hele dossier is in de kerk na Vaticanum II een grote zorg geweest van theologen en kerkbetrokken mensen maar wordt steeds meer een prangende kwestie naarmate het aantal christelijke gemeenschappen en hun draagkracht verder slinken.

Programma

Over het volledige programma vindt u meer informatie op de website www.theopraxis.eu

Inschrijving

Inschrijven kan door een mail te sturen naar Angeline.DeMoor@theo.kuleuven.be en door €15 te storten op rekening 734-0066603-70 van de K.U.Leuven. Gelieve bij de betaling duidelijk het gestructureerd nummer 400/0004/63215 te vermelden.

Meer info

Voor verdere informatie of de folder met het volledige programma, gelieve contact op te nemen met Annemie Dillen, Angeline.Demoor@theo.kuleuven.be, 016/32.84.01.

MACHT-IN-ZICHT: OMGAAN MET MACHTSBALANSEN IN PASTORALE RELATIES EN KERKVERBANDEN

Verantwoordelijke en moderator: Annemie Dillen

9 maart 2012

9.00 u – 17.00 u.

Inhoud

Macht is een complex fenomeen. Overal in de samenleving, op heel veel verschillende manieren, zowel in positieve als in negatieve betekenis, is macht aanwezig. Ook de context van zorg en pastoraat – van structuren tot individuele contacten, van sacramenten tot counseling, van parochie tot ziekenhuis – is doordrongen van macht.

Macht in zorgcontexten en pastoraat is zowel aanwezig in vormen van dominantie, duidelijke onderdrukking, expliciete woorden en overduidelijk misbruik van macht, als op een meer subtiele, vermomde manier. Ook de functie van pastor zelf impliceert een vorm van ‘macht’. Maar juist in deze pastorale context werd macht geruime tijd nauwelijks besproken. De ‘softe’ sector van pastoraal lijkt immers ver weg van het harde discours van de macht. Macht kan in deze context vaak niet openlijk benoemd worden omdat het botst met een aantal christelijke visies, bijvoorbeeld met nederigheid en dienstbaarheid. Tevens strookt het spreken over macht niet altijd met de ervaring van machteloosheid die heel wat pastores ervaren, bijvoorbeeld ten aanzien van systemen, ten aanzien van de context waarin ze werkzaam zijn of ten aanzien van het lijden van mensen.

Het is juist het taboe dat rond macht heerst dat macht zo machtig maakt. Op deze studiedag trachten we daarom het taboe over macht in het pastoraat te doorbreken door er openlijk over te spreken en te kijken hoe pastores omgaan met macht.

Programma

Het volledige programma kan online geraadpleegd worden via www.theopraxis.eu

Inschrijving

Inschrijven kan door een mail te sturen naar Angeline.DeMoor@theo.kuleuven.be en door € te storten op rekening 734-0066603-70 van de K.U.Leuven. Gelieve bij de betaling duidelijk het gestructureerd nummer 400/0004/63215 te vermelden.

De inschrijving is in orde als u zich akkoord verklaart met de algemene voorwaarden voor de Permanente Vorming van de K.U.Leuven, die u terugvindt via volgende link:

<http://www.avnet.kuleuven.be/III/pv/Docs/Verkoopsvoorwaarden>

Meer info

Voor verdere informatie of de folder met het volledige programma, gelieve contact op te nemen met Annemie Dillen, Angeline.Demoor@theo.kuleuven.be, 016/32.84.01.

Meer dan een letter? De 'K' in de naam van katholieke sociale bewegingen. Kritische analyse en toekomstperspectieven.

Verantwoordelijke en moderator: Didier Pollefeyt
20 april 2012

Verdere info volgt nog op www.theopraxis.eu

2. MODULE HOMILETIK

De module homiletiek biedt stapstenen aan ter ondersteuning van de concrete preekvoorbereiding en van de eigen preekvaardigheden van de deelnemers. Deze module wordt georganiseerd in de vorm van een studiebijeenkomst van een halve dag en twee preektrainingen van telkens drie uur. De studiebijeenkomst biedt een stevige inleiding in de homiletiek en zet deelnemers op weg in hun preekvoorbereiding. De twee preektrainingen focussen via de methode van de preekanalyse op de praktijk. Elke deelnemer geeft minstens tweemaal een preek en laat deze op videoband registreren. Deze worden in de verschillende bijeenkomsten geanalyseerd. De sessies staan onder leiding van Marc Steen en gaan door in het Maria Theresiacollege, sint-Michielsstraat 6 te 3000 Leuven.

Inschrijven kan tot 1 oktober 2011 bij Annemie Dillen, Annemie.Dillen@theo.kuleuven.be, tel.: 016/32.84.01, en door € 50 te storten op rekening 734-0066603-70 van K.U.Leuven, Krakenstraat 3, 3000 Leuven, met als *gestructureerde* mededeling 400/0004/63215. Indien gestort wordt voor iemand anders, gelieve te vermelden als *vrije* mededeling: 400/0004/63215 + naam van de persoon die ingeschreven is. Deelnemers ontvangen een attest van deelname.

De inschrijving is in orde als u zich akkoord verklaart met de algemene voorwaarden voor de Permanente Vorming van de K.U.Leuven, die u terugvindt via volgende link:
<http://www.avnet.kuleuven.be/III/pv/Docs/Verkoopsvoorwaarden>

Meer info vindt u op www.theopraxis.eu

3. PASTORALE SUPERVISIE EN COACHING

Het Academisch Centrum voor Praktische Theologie biedt op aanvraag individuele supervisie en groepssupervisie aan, in het bijzonder voor beginnende pastores en van opdracht/werkveld veranderende pastores. Individueel of in kleine groep wordt op geregelde tijdstippen in een leergesprek stilgestaan bij de opgedane werkervaringen. De leergesprekken worden begeleid door een gekwalificeerde supervisor. De werkervaringen worden op voorhand in een werkverslag schriftelijk bezorgd en na het leergesprek verwerkt in een supervisieverslag.

In principe is er sprake van een leertraject van 1 à 2 jaar met 8 tot 16 bijeenkomsten met een frequentie van 1 keer per 3 weken.

Naast supervisie of begeleide intervisie, is het ook mogelijk om enkele sessies coaching te volgen. Coaching is een andere vorm van praktijkbegeleiding die de professionele ontwikkeling van de pastor wil ondersteunen. Wellicht is het grootste verschil met supervisie dat het in coaching gaat om het bij-slijpen van concreet werkgedrag. De pastor levert concrete werkpunten aan, de coach geeft feedback, moedigt aan, instrueert en verleent steun. Het beoogde resultaat is duurzame gedragsverandering. De beoogde duur van het coaching traject wordt onderling afgesproken en is gebaseerd op de noden van de pastor.

Inschrijving en inlichtingen

Data, locatie en kostprijs worden vastgelegd in een contractgesprek. De inschrijving is in orde als u zich akkoord verklaart met de algemene voorwaarden voor de Permanente Vorming van de K.U.Leuven, die u terugvindt via volgende link:

<http://www.avnet.kuleuven.be/III/pv/Docs/Verkoopsvoorwaarden>

Voor informatie en inschrijving kunt u zich wenden tot Annemie Dillen, Anne-mie.Dillen@theo.kuleuven.be, 016/32.84.01.

4. THEOLOGISCHE COLLEGES

Wie graag theologie studeert zonder een volledig leertraject af te leggen, kan zich voor afzonderlijke colleges inschrijven via het systeem van het creditcontract. De deelnemer die kiest voor een creditcontract heeft (nog) geen interesse in het behalen van een diploma of getuigschrift, maar wil slechts **één of een beperkt aantal opleidingsonderdelen** volgen.

Het onderwijsaanbod van de Faculteit Godgeleerdheid kan je online raadplegen via <http://www.theo.kuleuven.ac.be/page/onderwijs/>.

Voor meer informatie over het systeem van het creditcontract kunt u terecht bij de studietrajectbegeleider van de Faculteit Godgeleerdheid, Tessa Leesen, Tessa.Leesen@theo.kuleuven.be, tel.: 016/37.35.18.

De inschrijving is in orde als u zich akkoord verklaart met de algemene voorwaarden voor de Permanente Vorming van de K.U.Leuven, die u terugvindt via volgende link:

<http://www.avnet.kuleuven.be/III/pv/Docs/Verkoopsvoorwaarden>

5. LEERTRAJECT: HET FOCUSMODEL VOOR PASTORALE ZORG IN DE GEZONDHEIDSZORG

Het doel van dit vormingsaanbod is om aan pastores een model aan te reiken tot verdere professionalisering en integratie in de instelling. Het model combineert pastorale diagnostiek met resultaatgericht handelen. Pastores worden aangespoord een spiritueel profiel op te maken van patiënten, cliënten of bewoners. Tegelijk worden ze door het model uitgedaagd om met hun bezoek een verschil te maken in de zorg voor de patiënt, cliënt of bewoner en om dit verschil te kunnen verwoorden.

Het focusmodel richt zich op het ondersteunen en verder ontwikkelen van de professionaliteit van pastores. Dit gebeurt op twee wijzen. Het focusmodel maakt pastores meer bewust van hun eigen specificiteit in de zorg én geeft hen een taal om met zorgverleners en beleidsverantwoordelijken hierover in dialoog te treden. Rekening houdend met het beroepsgeheim, kan aan de hand van het model functioneel geregistreerd worden in patiëntendossiers.

De deelnemers werken in hun eigen context en hebben geregeld leermomenten in Leuven (in groep) of in hun eigen instelling (individueel). Na een grondige kennismaking en introductie in het focusmodel

gaan de deelnemers een leercontract aan voor een jaar. Het programma integreert diverse leervormen: werkbegeleiding in de instelling, individuele supervisie en uitwisseling in de leergroep.

Anne Vandenhoeck, doctor in de theologie, zal dit leertraject begeleiden.

Het leertraject omvat 11 bijeenkomsten. De kostprijs bedraagt 400 euro, inclusief kopies en broodjes-maal. De inschrijving is in orde als u zich akkoord verklaart met de algemene voorwaarden voor de Permanente Vorming van de K.U.Leuven, die u terugvindt via volgende link:

<http://www.avnet.kuleuven.be/III/pv/Docs/Verkoopsvoorwaarden>

De leermomenten vinden plaats in de eigen voorziening van de deelnemers of in het Maria Theresia-college, Faculteit Godgeleerdheid, Sint Michielsstraat 6, 3000 Leuven.

Meer informatie kan u bekomen bij Anne Vandenhoeck op anne.vandenhoeck@theo.kuleuven.be

U kunt ook het uitgebreidere programma downloaden op www.pastoralezorg.be

DEEL II PERMANENTE VORMING: OPLEIDING IN DE PRAKTISCHE THEOLOGIE

Naast de initiatieven permanente vorming praktische theologie biedt het Academisch Centrum voor Praktische Theologie een geïntegreerd en flexibel leertraject in de praktische theologie aan, voor deelnemers zonder licentiaats- of masterdiploma in godgeleerdheid en godsdienstwetenschappen¹. Dit programma is gericht op mensen die om verschillende redenen geen bachelor en master in de godgeleerdheid en godsdienstwetenschappen; en master in de gespecialiseerde studies in de godgeleerdheid en godsdienstwetenschappen kunnen behalen, maar toch een omscholing of bijscholing wensen te krijgen in praktisch theologisch denken en handelen.

Met het getuigschrift die deelnemers aan het einde van het leertraject kunnen behalen, kunnen zij tewerkgesteld worden in het pastoraat. Over de concrete modaliteiten hiertoe wordt per bisdom of tewerkstellingsmogelijkheid beslist.

OPZET EN ORGANISATIE

De opleiding omvat:

- Theoretische multidisciplinaire vorming in (praktische) theologie en menswetenschappen (via colleges).
- Vaardigheidstraining (via werkcollege en stage).
- Integratie (via praktijkbegeleiding door werkbegeleiding en individuele supervisie; en via begeleiding van een praktisch-theologische scriptie)
- Specialisatie: de deelnemer kiest een specifieke pastorale sector waarin een begeleide pastorale stage wordt gelopen en volgt aangepaste colleges.

Voor wie de volledige opleiding volgt bedraagt de omvang 90 studiepunten (ter vergelijking: een voltijds jaar studeren aan de universiteit betekent 60 studiepunten (pt)). Een modeltraject in deeltijdse studie zou uit drie studie jaren bestaan, waarbij in het eerste jaar een algemene theologische vorming aan de Faculteit Godgeleerdheid wordt gevolgd en de volgende twee jaar een praktisch-theologische vorming. Wie reeds een theologische vorming genoten heeft (bvb. op diocesaan niveau) kan een verkort leertraject volgen (van 60 pt) dat enkel de (pastoraal)theologische opleiding omvat. Wie daarnaast ook nog een pastorale vorming genoten heeft (bvb. een opleiding voor pastoraal werk(st)er) kan een leertraject volgen van 30 pt.

Dit is een opleiding die in drie jaar tijd via deeltijdse studie kan worden voltooid. Dit is een realistisch perspectief waarin deelnemers werken en studeren kunnen combineren en een getuigschrift behalen in een redelijke tijdsspanne. Wie zich echter voltijds kan vrijmaken, kan de opleiding op een kortere tijd voltooien. Eventueel kan de opleiding ook over meer dan drie jaar gespreid worden.

De meeste opleidingsonderdelen kunnen ook als ‘werkstudent’ gevolgd worden (door studie via ‘zelfstudiepakketten’ en met mogelijkheid om examens af te leggen gedurende de maanden januari tot september). Stages kunnen ook tijdens vakanties gelopen worden.

¹ Als u over een diploma van licentiaat of master in de Godgeleerdheid en godsdienstwetenschappen beschikt, vraagt u op het secretariaat van de faculteit Godgeleerdheid een specifieke brochure aan: “Master in de gespecialiseerde studies in de Godgeleerdheid en de godsdienstwetenschappen/optie praktische theologie: academische pastoraatsopleiding”.

Een getuigschrift *permanente vorming: opleiding in de praktische theologie* wordt overhandigd nadat de kandidaten aan alle verplichte opleidingsonderdelen hebben deelgenomen en de evaluaties met goed gevolg hebben doorstaan. Evaluatie van de opleidingsonderdelen gebeurt door:

- Een toetsingsgesprek van de scriptie.
- Een tussentijdse en eindevaluatie van de pastorale stage.
- Een evaluatie van het werkcollege aan de hand van criteria als aanwezigheid, participatie en schriftelijke reflectie.
- Examens van de colleges.

Het getuigschrift wordt gespecificeerd volgens de pastorale sector.

TOELATINGSVOORWAARDEN

- Academische of professionele bachelor of master of HIGW-getuigschrift.
- Enige pastorale ervaring (kan ruim gezien worden, bijvoorbeeld in de context van vrijwilligerswerk).
- Oriëntatiegesprek bij de aanvang van de opleiding.

AANMELDING EN INSCHRIJVING

- Kandidaten melden zich met een curriculum vitae (zie bijlage 1) aan bij prof. dr. Annemie Dillen, voorzitter van de stuurgroep praktische theologie. (Annemie.Dillen@theo.kuleuven.be).
- In samenspraak met prof. Dillen wordt het individuele programma opgesteld en de inschrijvingsmodaliteiten geregeld.
- PV-studenten genieten van dezelfde faciliteiten als reguliere studenten (o.a. studentenkaart, toegang tot de bibliotheken, internettoegang, verzekering, enzovoort).
- De inschrijving is in orde als u zich akkoord verklaart met de algemene voorwaarden voor de Permanente Vorming van de K.U.Leuven, die u terugvindt via volgende link: <http://www.avnet.kuleuven.be/III/pv/Docs/Verkoopsvoorwaarden>

INSCHRIJVINGSGELDEN ²

Het inschrijvingsgeld bedraagt 70 euro basisinschrijving (elk jaar opnieuw te betalen wanneer je het programma over meerdere jaren spreidt), vermeerderd met 8 euro per opgenomen studiepoint.

PROGRAMMA 2011-2012

1) Theologisch-pastorale basisopleiding

Op te nemen via CREDITCONTRACT of via DIPLOMACONTRACT verkorte bachelor.

De theologische basisopleiding omvat een theologische en godsdienstwetenschappelijke vorming van minimum 30 pt, met als opleidingsonderdelen:

- A02A0A-Catechetik (5 pt)

² De faculteit Godgeleerdheid heeft een erkenning als opleidingsverstrekker in het kader van de maatregel opleidingscheques voor ondernemingen en aanvaardt opleidingscheques.

- A02A4A-Pastoraaltheologie (5 pt) en/of A06C8A-Liturgiewetenschappen en sacramentenleer (5 pt) (Wordt ingericht in het academiejaar 2012-2013)
- 1 opleidingsonderdeel uit de subgroep Systematische theologie van de bachelor: A00A7A-fundamentele theologie: geloof en openbaring (5 pt) of A00A9A-dogmatische theologie: christologie en triniteit (5 pt,) (wordt ingericht in het academiejaar 2012-2013) of A01A0A-dogmatische theologie: schepping, kerk en heilsgeschiedenis (5 pt.)
- 1 opleidingsonderdeel uit de subgroep Bijbelwetenschappen van de bachelor: A00A0A-Inleiding Oude en Nieuwe Testament (5 pt) of A00A4A-Inhoud en theologieën van het Oude Testament (5 pt.) (wordt ingericht in het academiejaar 2012-2013) of A00A5A-Inhoud en theologieën van het Nieuwe Testament (5pt.)
- Voor 8 tot 10 studiepunten: keuze uit de hierboven genoemde vakken of:
 - A01A3A-Christelijke politieke en sociale ethiek (5 pt.) (wordt ingericht in het academiejaar 2012-2013)
 - A01A1A-Geloof en ethiek (5 pt)
 - A02E5A-Spiritualiteit van de grote religieuze ordes (4 pt.)
 - A04A4A-Lezing van pastoraaltheologische teksten (4 pt.)
 - A01A4A-Christelijke seksualiteits-, huwelijks-, gezinsethiek (5 pt.)
 - FOTJ4A-Inleiding tot de Islam (4 pt)
 - A08C8A-Inleiding tot het Jodendom (4 pt)
 - A02A9A-Christendom en Islam (4 pt)
 - A03A1A-Christendom en Jodendom (4 pt.)

Deze opleidingsonderdelen maken de student vertrouwd met onder andere:

- basisinzichten in geloofscommunicatie in verschillende contexten (school, parochie, gezin, media, ...),
- basisideeën rond pastorale zorg,
- inzichten in de discipline van de pastoraaltheologie,
- basistheologische kennis van liturgie en sacramentenleer,
- inleidende thema's uit de fundamentele theologie (schepping, heilsleer, wat is 'openbaring' en de verhouding tot 'ervaring', inzichten in christologie en triniteit, denken over de kerk, ...),
- inzichten in het omgaan met de Bijbel en in de groei, de structuur en de inhoud van de Bijbel,
- inzichten in spiritualiteitsbeleving van dominicanen, franciscanen, augustijnen, benedictijnen,
- Inzichten in ethische thema's,
- Inzichten in Jodendom en Islam en de dialoog tussen het christendom en deze religies.

In deze opleidingsonderdelen worden studenten uitgedaagd om heel wat theoretische kennis te verwerven. Vaak wordt van hen ook gevraagd om deze te verwerken in korte papers, of indien ze aan de lessen kunnen deelnemen, in presentaties en discussies voor een grotere groep.

Studenten die een uitgebreidere theologische basisvorming willen volgen (bijvoorbeeld de volledige verkorte bachelor) worden hiertoe aangemoedigd.

2) *Praktisch-theologisch programma (specialisatie)*

Het praktisch-theologisch programma kent een omvang van 60 studiepunten en bestaat uit:

2.1. Colleges uit de bachelor en/of major pastoraaltheologie: minimum 16 pt

Op te nemen via CREDITCONTRACT

De studenten nemen voor minstens 16 studiepunten opleidingsonderdelen op uit het programma van de theologisch-pastorale basisopleiding (voor zover ze nog niet opgenomen werden, zie 1. theolo-

gisch-pastorale basisopleiding) en/of opleidingsonderdelen uit de master godgeleerdheid en godsdienstwetenschappen, major pastoraaltheologie.

- A04C7A-Ethische praxis van de pastor in de psychiatrie en gehandicaptenzorg (wordt ingericht in het academiejaar 2012-2013) (4 pt)
- A04C9A-Pastoraal bij doven en slechthorenden (academiejaar 2011-2012) (4 pt.)
- A04C6A-Pastoraaltheologie: ontwikkeling van een christelijke identiteit (wordt ingericht in het academiejaar 2012-2013) (4 pt.)
- A04C8A-Pastorale zorg (academiejaar 2011-2012) (4 pt.)
- A04B8A-Seminarie Catechetiek: gezin, kind, jeugd, volwassenen (academiejaar 2011-2012) (4 pt.)
- A04B7A-Seminarie Sacramentologie en Liturgiewetenschappen (wordt ingericht in het academiejaar 2012-2013) (4 pt)
- A03B5A-Fundamentele Catechetiek (wordt ingericht in het academiejaar 2012-2013) (4 pt)
- A07C0A-Sacramentologie en Liturgiewetenschappen (academiejaar 2011-2012) (4 pt.)

In de opleidingsonderdelen van de major pastoraaltheologie bekwamen studenten zich in het pastoraal-theologisch denken. Daarbij ligt de nadruk voornamelijk op het verwerven van theoretisch inzicht, maar wordt tevens ook beoogd om de inzichten relevant te laten zijn voor het persoonlijke leven en het pastorale werk, aan de hand van specifieke werkvormen (bijvoorbeeld het schrijven van een paper, het uitwerken van stellingen, het interviewen van pastores uit verschillende disciplines, het luisteren naar getuigenissen van pastores, het analyseren van specifiek materiaal in verband met geloofscommunicatie, ...).

Deze opleidingsonderdelen bevatten de vier grote domeinen van het kerk-zijn, met name koinonia, diaconie, kerugma en liturgie.

2.2. A9X09A - Werkcollege praktische theologie: pastorale vorming en homiletiek (6 pt.)

Op te nemen via CREDITCONTRACT.

Het werkcollege kent als doelstellingen:

- Praktisch-theologisch leren reflecteren over theorie en praktijk van het pastorale handelen en identiteit van de pastor.
- Een praktisch-theologische attitude en vaardigheden leren met betrekking tot concrete situaties in diverse pastorale sectoren (zorg, school, gevangenis, parochie, gezin, etc.) en de verschillende dimensies van het pastoraat (individueel, gemeenschap, liturgie en organisatie).
- Theoretische inzichten uit de praktische theologie toetsen aan eigen ervaringen en die van anderen.
- De eigen reflecties over het pastorale handelen, over de identiteit van de pastor, over spiritualiteit en over theologie onder woorden brengen, zowel schriftelijk als mondeling, en aan anderen kunnen duidelijk maken.
- Leren luisteren en communiceren met anderen over praktische theologische thema's, in functie van verdieping van de eigen praktisch theologische reflectie.
- Vorming in christelijke spiritualiteit (theoretisch en persoonlijk).

De inhoud van het werkcollege bestaat uit thematische modules, praktijkmodules, de intensieve vormingsmodule, en de module homiletiek.

De startvergadering van het werkcollege gaat door op **vrijdag 30 september 2011 van 11u00 tot 13u00 in het Maria Theresiacollege, Sint-Michielsstraat 6 te Leuven.**

Meer informatie over de inhoud van het werkcollege is te vinden op de onderwijswebsite:

<http://www.theo.kuleuven.be/nl/onderwijs.htm>

2.3. Praktisch-theologische stage: 16 pt

De studenten lopen gedurende 480 uren stage (16 pt.) in een gekozen pastoraal werkveld: pastoraat in de zorg, het gezin, de school, de parochie, de gevangenis, het vormingswerk, etc.

Het doel van de pastorale stage

Het doel van de pastorale stage is dat stagiairs kunnen ingroeien in een pastoraal beroepsprofiel (zie de algemene opleidingsdoelen) of dit verder kunnen verdiepen in een gekozen pastorale sector. Via het opdoen van pastorale praktijkervaring en de reflectie daarop verwerven stagiairs inzichten, oefenen zij vaardigheden en werken zij aan grondhoudingen nodig voor het beroep van pastor in deze sector. De stage bedoelt ook antwoord te geven op de vraag of het pastorale werk in deze sector de stagiairs liggen en of zij geschikt zijn voor de taak van pastor. Hierbij wordt aandacht besteed aan drie componenten:

- De persoonsgebonden component: Wie ben IK als pastor?
- De taak- en functiegebonden component: wie ben ik als PASTOR?
- De contextgebonden component: wat betekent PASTORAAT in deze pastorale sector?

De inhoud van de pastorale stage

De inhoud van de stage bestaat uit pastorale praktijkervaring (10 pt of 300 uur) en reflectie op deze praktijkervaring via leeractiviteiten (6 pt. of 180 uur). Het is belangrijk gerichte stageopdrachten nauwkeurig af te bakenen (voorbeelden van gerichte stage-opdrachten worden opgesomd bij de verschillende dimensies van het pastoraat, cf. *infra*). De kwantiteit is niet belangrijk, wel de kwaliteit waarmee de opdrachten uitgevoerd worden en hoe ze via reflectie persoonlijk verwerkt worden.

* Het ingroeien in de pastorale praktijkervaring verloopt in drie fasen (cf. *infra*):

- observatie en analyse,
- mee uitvoeren of begeleiden,
- zelfstandig uitvoeren of begeleiden.

Hierbij dienen de belangrijkste dimensies van het pastoraat aan bod te komen.

1) *Individueel pastoraat*

Diverse vormen van individueel contact, gesprek, begeleiding en gebedsmomenten, zoals kennismakingsgesprekken, gesprekken met individuen of paren als voorbereiding op sacramenten, hulpverlenende gesprekken, pastorale gesprekken, maar ook een langer lopende pastorale begeleiding. Hierbij wordt telkens aandacht besteed aan randkerkelijken, andersgelovigen,...

De stagiair leert omgaan met de levens- en geloofservaringen, existentiële vragen en zinvragen van de pastoranten.

2) *Gemeenschapspastoraat*

Diverse vormen van groepsgesprekken en groepsbegeleiding. De stagiair doet ervaring op met³:

- Een vorm van groepswerk waarin een tevoren vastgestelde pastorale taak, leeropdracht of doelstelling voorop staat: bijvoorbeeld catechetische groepen (de stagiair leert hoe doelgerichte catechetische processen kunnen worden opgezet en doet ervaring op in het uitvoeren van een concrete catechese (volwassenen, kinder- en jeugdcatechese)), of werkgroepen (de stagiair bekwaamt zich in proces- en taakgericht samenwerken met collega's en vrijwilligers).

³ Dit onderscheid tussen twee vormen van groepswerk hebben we gevonden in *Studiegids UNIPA, juli 2004*, Theologische Faculteit Tilburg, p. 20a.

- Een vorm van groepswork waarin de levens- en geloofservaringen van de deelnemers centraal staan zoals geloofsgesprekken, zingevingsgroepen, pastoraat en evangelisatie met gebruikmaking van sport, spel of kunst, bezinningsbijeenkomsten, rouwbegeleiding, begeleiding van zelfhulpgroepen (echtgescheidenen, weduwen en weduwnaars, ...), groepsgroepen vergeving...

3) Liturgie

Diverse vormen van vieringen, rituelen en zegeningen (individueel of in gemeenschap), homilie of getuigenis, participatie aan liturgische werkgroepen. De stagiair neemt deel aan de voorbereiding en gaat mee voor in eucharistievieringen of woord- en communiediensten, vieringen in liturgisch sterke tijden, houdt de homilie of brengt een geloofsgetuigenis, neemt deel aan of gaat voor bij de zalving en zegening van zieken en stervenden, bij afscheidsrituelen, bij andere gebedsdiensten of bezinningen, bij bedevaarten.

4) Organisatie

Diverse vormen van communicatie met teamleden, ander personeel, vrijwilligers, pastores, zoals deelname aan vergaderingen van het pastorale team of ruimere pastorale overleg- en samenwerkingsverbanden, overlegmomenten met personeel. Diverse vormen van animatie en vorming van personeel en vrijwilligers ter professionalisering, ondersteuning en motivering. Bepleiten en organiseren van structuren en activiteiten, verrichten van administratie en bureelwerk. Inzicht verwerven in de structuur van de pastorale dienst en de plaats in de ruimere organisatie, onder meer door één of meerdere interviews met een pastor, vrijwilliger en personeel.

* De reflectie op de pastorale praktijkervaring gebeurt via gerichte leeractiviteiten (aantal uren studiebelasting is 180 uur of 6 studiepunten). Deze activiteiten maken eveneens deel uit van de stage. De leeractiviteiten zijn:

1) De module kennismaking met pastorale supervisie

Gedurende vier sessies maakt de stagiair, samen met de andere deelnemers aan de module, kennis met de begeleidingsmethode van pastorale supervisie. Praktijk en theorie wisselen elkaar af. De avonden worden begeleid door Erik Herrebosch (educatief medewerker van het CCV Antwerpen) en Anne Vandenhoeck (wetenschappelijk medewerkster aan de faculteit Godgeleerdheid, K.U.Leuven) en gaan door in het H.-Geestcollege, Naamsestraat 40, 3000 Leuven.

2) Inhoudelijke stageafspraken

In het stagecontract worden de persoonlijke leerdoelen, de stageopdrachten en de leeractiviteiten bepaald.

De persoonlijke leerdoelen worden door de stagiair geformuleerd in overleg met de werkbegeleiding en de supervisor. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen kennisgerichte leerdoelen (bijvoorbeeld inzicht verwerven in diverse ziektebeelden), taakgerichte leerdoelen (bijvoorbeeld begeleiding van een groepsgesprek), persoonsgerichte leerdoelen (bijvoorbeeld de schroom overwinnen om pastoranten aan te spreken). De leerdoelen worden meegenomen tijdens de hele stage en bijgestuurd en getoetst tijdens de evaluatiegesprekken.

3) Het stageboek

Het stageboek biedt aan de stagiairs een belangrijk leerinstrument om op hun praktijkervaringen te reflecteren. Per stagedag of dagdeel noteert de stagiair in een tijdschema een overzicht van de stageactiviteiten en werkt bij de meest opvallende leerervaringen een schriftelijke reflectie uit (1 blz. per stagedag).

Het stageboek dient als basis voor de werkbesprekingen met de werkbegeleid(st)er. In voorbereiding van de evaluatiemomenten wordt het ingediend bij de stagecoördinator.

4) De begeleidingsgesprekken met werkbegeleiding en supervisor

De begeleidingsgesprekken zijn de werkbesprekingen met de werkbegeleiding en de individuele supervisiebeurten. Deze worden systematisch gepland en door de stagiair en de begeleiding voorbereid.

5) *De evaluatiegesprekken met een tussentijdse en eindevaluatie*

Ter voorbereiding van de evaluatiegesprekken vult de stagiair een vragenlijst in, met specifieke aandacht voor de persoonlijke leerdoelen.

6) *Lectuur en vorming*

Wanneer de kansen zich voordoen kan de stagiair participeren aan vormingsmomenten die door de pastores van het team of van de pastorale sector worden bijgewoond.

Het verloop van de pastorale stage

De stage verloopt in drie fasen: observatie en analyse, mee uitvoeren en begeleiden, zelfstandig uitvoeren en begeleiden.

1) *Observatie en analyse*

Deze periode is uitdrukkelijk bedoeld als een verkennings- en introductieperiode. De volgende elementen krijgen hier een plaats: de stagiairs verwelkomen en installeren in het werkmidden, introduceren bij alle betrokkenen, wegwijs maken in structuur en cultuur van het werkveld, ze informeren over en oriënteren in hun opdracht. De stagiair krijgt zo inzicht in:

- 1) de specifieke pastorale sector,
- 2) de stageplaats,
- 3) de verschillende dimensies van de pastorale praktijk,
- 4) de eigen leerdoelen met betrekking tot pastorale activiteiten in de stage.

De ervaringen die de stagiair in deze periode opdoet geven meer informatie aan de werkbegeleid(st)er over wie de stagiair is, hoe hij of zij leert en welke persoonlijke leerdoelen zich ontwikkelen. Deze periode wordt afgesloten met een schriftelijke neerslag van de persoonlijke leerdoelen die bij het stagecontract worden gevoegd.

2) *Mee begeleiden en uitvoeren o.l.v. de werkbegeleiding*

Na een introductieperiode worden de beginnende stagiairs verder ingeschakeld in het pastorale werk en krijgen zij onder begeleiding van de werkbegeleiding bepaalde taken toegewezen. De bedoeling is de diverse aspecten van het pastorale werkdomein verder te leren kennen. Ook mag gaandeweg meer initiatief van de stagiair zelf verwacht worden.

3) *Zelfstandig uitvoeren en begeleiden*

Stap voor stap wordt aan de stagiairs een grotere verantwoordelijkheid toegewezen en wordt verwacht dat zij zelfstandig bepaalde taken goed kunnen uitvoeren. Vanaf welk tijdstip dit kan, zal afhangen van het groeiproces van de individuele persoon. Toch mag men verwachten dat vrij vlug deeltaken aan de stagiairs kunnen worden toevertrouwd. De bedoeling van deze fase is zich verder te bekwamen in alle pastorale taken van de sector.

Duur van de stage en van de verschillende fasen

De stage is goed voor 16 studiepunten, dit is een equivalent van 480 uur studiebelasting. In deze uren zijn de voorbereiding van de stageopdrachten, de uitvoering van de stageopdrachten en de leeractiviteiten met voorbereiding en verslaggeving inbegrepen. De duur van de verschillende fasen in de pastorale stage verschilt volgens de beginsituatie en het leerproces van de stagiair. De stage moet wel ruim voldoende tijd voorzien voor zelfstandig uitvoeren en begeleiden (minimaal 150 uur). Gedurende de hele stageperiode wordt individuele supervisie voorzien. Supervisie is een vorm van praktijkbegeleiding die doet stilstaan bij de opgedane praktijkervaring om eruit te leren. Ze beoogt een integratie van de hele persoon, het werk én het werkveld.

De begeleiding van de stage

Gedurende de stage wordt de stagiair(e) begeleid door een plaatselijke werkbegeleid(st)er, de supervisor van de faculteit en de stagecoördinator.

Een aparte stagegids is te bekomen bij:

Karolien Helsen, Sint-Michielsstraat 6, B-3000 Leuven, Karolien.Helsen@theo.kuleuven.be, tel.: 016/32.84.01.

2.4. Scriptie: 8 pt

Onder begeleiding van een docent wordt een scriptie van een 25-tal bladzijden geschreven over een onderwerp dat aansluit bij de stage. In deze scriptie wordt het thema onder andere aan de hand van literatuur verder uitgediept. De stage-ervaring functioneert als startpunt voor de reflectie. Tevens wordt gezocht naar ‘handelingsaanbevelingen’, manieren om de theoretische reflectie opnieuw vruchtbaar te maken voor het pastorale werk.

2.5. Keuzevakken: 12 pt (Op te nemen via CREDITCONTRACT)

Keuzevakken uit de programma's van de Faculteit Godgeleerdheid of naargelang het gekozen stageveld uit andere faculteiten of keuze uit het interdiocesaan vormingsaanbod van Caritas.

1. BASISVORMING: PASTORALE IDENTITEIT EN VAARDIGHEDEN IN BEGELEIDINGSRELATIE EN GESPREKSANALYSE

Interdiocesaan vormingsaanbod voor priesters, diakens en pastoraal werkenden werkzaam in woon- en zorgcentra, algemene of psychiatrische ziekenhuizen of instellingen voor personen met een handicap, die hun deskundigheid in hun begeleidingswerk willen verbeteren.

Deze cursus gaat door in het Diocesaan Pastoraal Centrum (Varkensstraat 6 te 2800 Mechelen) en wordt begeleid door Arthur Polspoel en Gunter Schollaert. De cursus omvat 7 volle dagen, telkens van 10u-17u. Praktische informatie en inschrijving bij Dominiek Lootens, Caritas Antwerpen, tel. 03/247.88.11., e-mail: dominieklootens@caritasantwerpen.be.

2. THEMATISCHE VORMING: PASTORALE BEGELEIDING EN GEESTELIJKE GEZONDHEIDSZORG

Interdiocesaan vormingsaanbod voor pastores actief in de geestelijke gezondheidszorg die de basisvorming ‘pastorale identiteit en vaardigheden’ gevolgd hebben of minimaal 5 jaar pastorale ervaring hebben in deze sector. In dit vormingsaanbod wordt door middel van informatie en oefening stil gestaan bij het eigen perspectief, de eigen rol, de specifieke bijdrage en de methodieken van de pastor in deze context.

Deze cursus gaat door in het Vormingscentrum Guislain (Jozef Guislainstraat 43 te 9000 Gent) en wordt begeleid door Koen De Fruyt en Dominiek Lootens. De cursus omvat 7 volle dagen, telkens van 10u. tot 17u. Praktische informatie en inschrijving bij Dominiek Lootens, Caritas Antwerpen, tel. 03/247.88.11., e-mail: dominieklootens@caritasantwerpen.be.

3) Verkort programma

Wie reeds een theologische vorming genoten heeft (bvb. op diocesaan niveau) kan een verkort leertraject volgen (van 60 pt) dat enkel het praktisch theologisch programma omvat.

Wie daarnaast ook nog een pastorale vorming genoten heeft (bvb. een pw-opleiding) wordt vrijgesteld van deel 1, theologische basisopleiding en volgt uit deel 2, praktisch-theologische programma nog 30 studiepunten, met name:

- 1) Werkcollege praktische theologie (6 pt)
- 2) Scriptie (8 pt)
- 3) Pastoraaltheologische vakken (minstens 4 studiepunten)
- 4) Keuzevakken (12 pt): met de mogelijkheid om in het programma een begeleide pastorale stage op te nemen van 120 uur (bijvoorbeeld wanneer ze reeds tewerkgesteld zijn als pastor, maar zich wensen om te schakelen naar een ander domein, bv. van parochiepastoraat naar ziekenhuispastoraat).

Bij dit korte traject ligt de nadruk op de reflectie, via het werkcollege en de scriptie en de uitbreiding van de kennis in een specifiek domein (via keuzevakken en/of stage).

BIJLAGE 1: LEIDRAAD ORIENTATIEGESPREK PV

De PV – integrale opleiding heeft een sterke professionele gerichtheid door het uitgebreide werkcollege en de stage. In dit kader heeft een oriëntatiegesprek plaats met de coördinator van het Academisch Centrum voor Praktische Theologie en een lid van de stuurgroep praktische theologie. De kandidaten worden uitgenodigd hun motivatie te preciseren. Daarbij kunnen sommige implicaties van deze vorm van pastoraat verduidelijkt worden. Daarnaast krijgen de plaatselijke werkbegeleiders enige garantie betreffende de geschiktheid van de stagiair(e)s. Het oriëntatiegesprek houdt rekening met de groeimogelijkheden van de kandidaat gedurende het bijkomende vormingsjaar.

De gegevens van het oriëntatiegesprek zijn vertrouwelijk en worden onder geen beding doorgegeven aan derden.

Gegevens die doorgegeven dienen te worden:

- **Personalia:** naam, adres, telefoon, geboortedatum, burgerlijke stand, leek, priester, religieus (orde, congregatie, bisdom)
- **Gedane studies**
- **Vroegere en huidige pastorale inschakeling:**
 1. Had je al contact met de **sector** (gezondheidszorg, jeugdwerk, vormingswerk, enzovoort) zonder op het expliciete pastorale domein te komen? Wat, waar, wanneer?
 2. Kwam je al in contact met een **pastorale dienst** in de betreffende sector? Waar? Wanneer?
 3. Heb je al enig zicht op de taak van een **pastor**? Waarin bv. verschilt pastoraat van sociale of psychologische begeleiding?
 4. Indien je al pastoraal werk hebt gedaan, hoe zou je dan je eigen optreden daarin evalueren?
 5. Waarom kies je voor verdere vorming op dit **specifieke** pastorale terrein?
 6. Waarom wens je een certificaat te behalen?
 7. Wat wil je (1) in de theoretische opleiding en (2) in de stage leren (voorlopige **leerdoelen**)?
 8. Heb je een voorkeur voor een stage op een bepaalde **plaats** (ziekenhuis, parochie, jeugdbeweging, enzovoort)? Waarom?

BIJLAGE 2: Gespecialiseerde colleges in functie van het gekozen stageveld

- Ten sterkste aanbevolen voor alle stagiairs:

P0M44A Psychologische begeleiding, counseling en consultatie m.i.v. training en basisvaardigheden 4 pt. M. Leijssen

- Zorghistoraat

P0M63A Inleiding tot de algemene ziekteleer 4 pt. W. Van Steenberg
 P0M34A Psychopathologie en psychiatrie 6 pt. M. Danckaerts, W. Vandereycken
 E04D9A Gezondheidsethiek, - recht en levensbeschouwing 6 pt. C. Gastmans, H. Nys, M. Steen

- Vormingswerk

P0P53A Facilitating Learning in Adult Education and Professional Training & Development 5 pt. F. Dochy, D. Wildemeersch
 P0L43A Sociale en arbeidspedagogiek: sociaal-culturele participatie 5 pt. Coördinatie: D. Wildemeersch
 J. Vandenabeele, D. Wildemeersch
 P0R27A Begeleiden van groepswerk en procesgerichte team-coaching m.i.v. practicum 5 pt. F. Dochy

- Gevangenis

C01A9A Penologie en penitentiair recht 5 pt. I. Aertsen, F. Verbruggen
 C02A0A Victimologie en strafrechtsbedeling 5 pt. I. Aertsen
 C01A8A Gerechtelijke geestelijke gezondheidszorg 5 pt. S. Bogaerts

- Schoolpastoraat

P0M04A Ontwikkelingspsychologie, deel 2 4 pt. R. Krampe
 P0M03B Ontwikkelingspsychologie, deel 1 6 pt. L. Goossens

- Stadspastoraat

P0L44A Sociale en arbeidspedagogiek: arbeidsparticipatie 5 pt. H. Baert, F. Dochy